

Qorti tal-Maġistrati (Malta)

RIK NRU 372/2014: DR KONRAD MIZZI (ID. 521577M) V. GEORGE PULLICINO

(LIBELL - DANNI GHAL MALAFAMA - KAP. 248 ART. 28 – FAIR COMMENT - KUMMENT GUST)

MAĠISTRAT: DR. VICTOR G. AXIAK

5 ta' Ottubru 2020

IL-QORTI,

wara li kkunsidrat ir-rikors ta' Dr. Konrad Mizzi ("ir-rikorrent") ipprezentat fit-13 ta' Novembru 2014,

wara li kkunsidrat ir-risposta ta' George Pullicino ("l-intimat") ipprezentata fil-15 ta' Diċembru 2014,

wara li rat id-dokumenti kollha li ġew esebiti fil-kors tal-kawża,

wara li rat illi din il-kawża giet assenjata lil din il-Qorti kif presjeduta permezz tal-assenjazzjoni magħmula ai termini tal-Artikolu 520(1)(a) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta u tal-Artikolu 11(9) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta fil-31 ta' Ottubru 2019,

wara li semgħet it-trattazzjoni orali magħmula għan-nom

- tar-rikorrent, mill-Avukat Dr. Aron Mifsud Bonnici
- tal-intimat, mill-Avukat Dr. Joseph Zammit Maempel,

qed tagħti din is-

Sentenza

1. Id-dikjarazzjonijiet mertu ta' din il-kawża saru mill-intimat waqt konferenza tal-aħbarijiet ġewwa d-Dar Ċentrali, il-Pietà, fis-6 ta' Novembru 2014 fil-kuntest tar-*racket* ta' tbaġħbis ta' *smart meters* fost u minn impjegati tal-Enemalta liema *racket*

- kien gie skopert u mkisser fix-xhur ta' qabel wara li l-Enemalta kienet skopriet mal-elf *smart meter* imbagħbas b'telf ta' tletin miljun euro fis-sena. Ir-rikorrenti (dak iż-żmien Ministru) kien ħabbar ukoll permezz ta' konferenza stampa u diskors parlamentari fi Frar 2014 illi kienu ġew sospiżi numru ta' ħaddiema tal-Enemalta u li l-każ gie riferut lill-Pulizija Eżekuttiva sabiex jittieħdu passi kriminali fil-konfront ta' dawn l-impjegati.
2. Din is-sejba wasslet għall-prosekuzzjoni u sejbien ta' ħtija ta' numru konsiderevoli ta' ħaddiema (inkluż *installers*) kif ukoll konsumaturi matul ix-xhur u snin sussegwenti. Naturalment il-każ qajjem kontroversja politika kbira u bħal ma' jiġri ta' spiss il-*media* spicċat "l-arena tal-ġlied" bl-esponenti ewlenin taż-żewġ partiti ewlenin jkunu l-protagonisti. Fost affarijiet oħra beda jiġi allegat li persuna viċin ħafna tal-Ministru, ċertu Louis Attard, allegatament wieħed mill-*masterminds* wara dan l-iskandlu, kien ibbenefika minn trattament preferenzjali meta nħarġu l-akkużi kontrib sabiex b'hekk jeħel inqas minn impjegati oħra illi tressqu ukoll il-Qorti. Din il-persuna ġiet deskritta bħala l-widna tal-Ministru u bħala li gie mogħti kariga ta' *Liaison Officer* fl-Enemalta kif ukoll promozzjoni u *allowance* mingħajr anqas biss kienet ħarġet sejha.
 3. Fl-14 ta' Frar 2014, il-gazzetta "In-Nazzjon" ippubblikat artiklu prominenti fuq il-faċċata sħiħa ta' quddiem bit-titolu "***Skandlu minn persuna qrib Konrad Mizzi***" biswit ritratt tal-istess Ministru. ¹ L-artiklu kellu sottotitoli prominenti li jaqraw "*Louis Attard huwa meqjus bħala l-vuċi tal-Ministru fid-distrett fuq issues bħal twaħħil ta' bozoz*" u "*Inħatar bħala liaison mal-Ministeru u gie mogħti promozzjoni u allowance direttament mingħajr ebda' sejha*".
 4. Fil-21 ta' Frar 2014, il-Membru Parlamentari Beppe Fenech Adami waqt xandira tal-programm "Dissett" fuq l-istazzjon nazzjonali TVM fost oħrajn qal fost oħrajn is-segwenti diskors: "*Għandu x'jiddefendi ruħu l-Ministru Konrad Mizzi. Issa jiġi hawnhekk u jgħidilna kif persuna li għażel hu bħala liaison Officer bejnu u bejn l-Enemalta, il-widna tiegħu fl-Enemalta, il-persuna maħtura minnu, il-persuna li mar għaliha u poġġieha hemmhekk, hija waħda mill-persuni maqbuda f'din ix-xibka ta' korruzzjoni. Għandu x'jiddefendi ruħu l-Gvern u jiġġustifika kif wara battalja kontra l-korruzzjoni, naqbd u lil min hu korrott, naqbd u lil min hu kompliċi fil-korruzzjoni u flok nieħdu passi kontrib, noħdulu b'idej, ngħidulu kważi prosit, intuħ kważi parir legali u nħalluh jitlaq free.*"

¹ Fol. 2

5. Ftit xhur wara, fis-6 ta' Novembru 2014, waqt programm ieħor ta' Dissett fuq ix-xandir nazzjonali, il-Kap tal-Oppozizzjoni ta' dak iż-żmien Simon Busuttil qal *inter alia* hekk: *"Nippretendi li l-Pulizija jagħmlu xogħolhom sew. Nippretendi li jagħmlu xogħolhom sew. Mhux kif għamlu fil-każ ta' Louis Attard li huwa viċin hekk ta' Konrad Mizzi illi jtellgħuh il-qorti fuq serq tal-elettriku mill-Enemalta meta huwa uffiċjal tal-Enemalta, b'akkużi inqas minn dak illi tellgħu lil ħaddieħor. Mela skużi, ghax xi ħadd huwa viċin Konrad Mizzi ittellgħu il-qorti fuq serq tal-elettriku b'akkużi inqas biex jeħel inqas minn ħaddieħor"*
6. Fl-istess ġurnata ukoll, waqt konferenza stampa li saret fid-Dar Ċentrali tal-Partit Nazzjonalista, il-Membru Parlamentari George Pullicino, intimat f'dawn il-proċeduri, qal fost oħrajn: *"Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li dan ifisser li saret preferenza ma' dan l-uffiċjal tal-Enemalta? Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li b'hekk ħa titnaqqaslu l-piena għaliha u mhux bi ftit se titnaqqaslu? Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li dan jista' jkun każ ta' korruzzjoni u li dan il-każ sar biex nuża l-istess terminoloġija li jħobb juża l-Ministru Konrad Mizzi 'under his watch'?"*
7. Ir-rikorrenti ħassu malafamat f'dawn l-erba' istanzi u fetaħ erba' kawżi separati kontra Alex Attard bħala l-editur tal-gazzetta "In-Nazzjon" (rikors numru 50/2014), Beppe Fenech Adami (rikors numru 65/2014), Simon Busuttil (rikors numru 371/2014) u George Pullicino (rikors numru 372/2014) liema kawżi ġew assenjati kollha lil din il-Qorti diversement presjeduta. Ghalkemm dawn il-kawżi mhux dejjem imxew flimkien, fl-14 ta' Marzu 2019 wara li ngħalaq l-istadju tal-provi l-partijiet kollha f'dawn il-kawżi ddikjaraw li kienu qed jaqblu illi l-provi kollha li ngiebu fl-istess kawżi għandhom japplikaw għall-kawżi kollha.
8. Din il-kawża titratta d-dikjarazzjonijiet li għamel l-intimat waqt konferenza tal-aħbarijiet ġewwa d-Dar Ċentrali, il-Pietà, fis-6 ta' Novembru 2014. Fiż-żmien in kwistjoni l-intimat kien Membru Parlamentari mentri r-rikorrent kien il-Ministru tal-Energija u l-Konservazzjoni tal-Ilma. Dak iż-żmien l-istorja kienet diġà ilha xi disa' xhur li ħarġet liema storja kienet ta' interess nazzjonali u baqgħet tevolvi man mano fil-ġranet u fix-xhur sussegwenti.
9. Fil-qosor il-konferenza stampa saret wara l-pubblikazzjoni ta' artikolu fil-ġurnal The Times of Malta tas-6 ta' Novembru 2014. L-artikolu kien jittratta dwar uffiċjal għoli tal-Enemalta, Louis Attard, li skont l-artikolu kien viċin tar-rikorrenti u li kien tressaq il-Qorti in konnessjoni mat-tbagħbis tal-*ismart meter* u mal-korruzzjoni ta' uffiċjal pubbliku meta huwa kellu suppost jitressaq bl-aggravju li kien uffiċjal tal-

Korporazzjoni Enemalta. Fil-konferenza stampa l-intimat jirreferi għal din l-istorja u jagħmel sensiela ta' mistoqsijiet.

Mill-qari tat-traskrizzjoni it-test li huwa rilevanti għal-każ in eżami jaqra hekk:

“The Times, issaqsi għaliex il-prosekuzzjoni, il-pulizija, ma resqitx ukoll lis-Sur Louis Attard b'reat t'aggravju? Jigifieri peress li hu uffiċjal għoli fil-Korporazzjoni Enemalta, kif normalment jigri l-pulizija kellha wkoll tressqu b'reat iehor ghax hu uffiċjal li kellu fir-responsabbilta' tiegħu jara' li dan ma jsehxx. imma, l-prosekuzzjoni ma resqitx lis-Sur Louis Attard b'reat t'aggravju, u allura ma giex akkużat b'reat li naqas minn dmiru bhala uffiċjal pubbliku milli jagħmel dan. Nirrepeti. Dan ifisser illi s-Sur Louis Attard, il-Qorti ma tistax issibu hati b'piena akbar minn dak li l-prosekuzzjoni sal-lum resqitu biha. U allura bilfors irridu naghmlu numru ta' mistoqsijiet. Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li dan ifisser li saret preferenza ma' dan l-uffiċjal tal-Enemalta? Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li b'hekk ha titnaqqaslu l-piena għaliha u mhux bi ftit se titnaqqaslu? Jaf il-Ministru Konrad Mizzi li dan jista' jkun kaz ta' korruzzjoni u li dan il-kaz sar biex nuza l-istess terminologija li jhobb juza l-Ministru Konrad Mizzi 'under his watch'? ...

... Tkellmu mal-ħaddiema tal-Enemalta. Kollha jafu x' poter kellu s-sur Louis Attard minn mindu kien hemm tibdil fil-Gvern, fi hdan il-Korporazzjoni Enemalta. Viċin hafna tal-Ministru Konrad Mizzi. Mistoqsija oħra: 'Min ha d-deċizjoni li ma jitressaqx bir-reat aggravat?'

“L-aħħar żewg mistoqsijiet: 'kien hemm pressjoni biex ittiehed din id-deċiżjoni biex ma jigriex mressaq b' reat aggravat? U jekk kien hemm pressjoni min eżercitaha din il-pressjoni?

“Nittamaw li l-Onorevoli Ministru Konrad Mizzi, jew ministri oħra, nirrepeti jew ministri oħra , iwiegħbu għal dawn il-mistosijiet dwar dan in-nuqqas serju.”

“Ahna diga għedna pubblikament li s-sur Louis Attard hu persuna li kien magħżul bhala liason officer bejn il-ministeru u l-Korporazzjoni Enemalta minn mindu l-ministru responsabbli mill-Enemalta, sar il-Ministru Konrad Mizzi.”

10. Ir-rikorrent ha ssu malafamat għaliex fi kliemu (xhieda tiegħu tat-23.02.2015):

“George Pullicino donnu qed jipprova jimplika li peress li dan il-persuna allegatament kien viċin tiegħi – fatt li nerga' nishaq li ma huwiex, allura jiena b' xi mod jew iehor

stajt ninfluwenza lill-Pulizija fi tmexxija ta' proceduri fil-konfront ta' l-istess Louis Attard, fatt illi jiena ghal darb' ohra nerga' nichad illi jiena ghamilt."

11. Ir-rikorrent għalhekk talab lill-Qorti sabiex tillikwida d-danni morali dovuti lilu ai termini tal-artikolu 28 tal-Att dwar l-Istampa (Kap. 248 tal-Ligijiet ta' Malta), bl-ammont ma' jeċċedix is-somma ta' ħdax-il elf sitt mija u sitta u erbgħin euro u sebgha u tmenin ċenteżmu (€ 11,646.87).

12. L-intimat ppreżenta tlett eċċezjonijiet:

1. Il-kliem ippubblikat mill-intimat mhuwiex libelluż u/jew malafamanti
2. Bħala deputat elett mill-pubbliku kellu kull dritt u dmir li jagħmel mistoqsijiet legittimi u kummenti dwar l-aġir tal-gvern u l-Ministri tiegħu
3. Il-pubblikazzjoni tikkonsisti f'*fair comment* dwar fatti sostanzjalment korretti.

Ligi applikabbli

13. Qabel xejn għall-finijiet ta' preċiżjoni għandu jingħad illi fl-14 ta' Mejju 2018, cioe' ffit inqas minn erba' snin wara l-ftuħ ta' din il-kawża, daħal fis-sehħ permezz tal-Att XI tal-2018 il-Kap. 579 intitolat 'l-Att dwar il-Midja u l-Malafama'. Għalkemm b'effett mill-14 ta' Mejju 2018 gie mħassar ukoll il-Kap. 248 tal-Ligijiet ta' Malta madanakollu ai termini tal-Artikolu 25(2) tal-Kap. 579:

'l-Att imħassar, kif fis-sehħ qabel ma jigi mħassar permezz ta' dan l-Att, għandu jkompli japplika fir-rigward ta' kawzi pendenti fil-qorti fiz-żmien li jithassar'

14. Għaldaqstant huwa ċar illi huma d-dispożizzjonijiet tal-Kap. 248 (L-Att dwar l-Istampa) li japplikaw għall-kawża odjerna.

Kumment ġust (*fair comment*)

X'għidu l-awturi u x'tgħid il-kazistika

15. L-intimat jisħaq illi d-dikjarazzjonijiet li għamel waqt ix-xandira televiżiva jikkonsistu f'*fair comment* dwar fatti sostanzjalment veri. Filfatt għall-fini ta' din id-difiża f'azzjoni ta' malafama, filwaqt li mhuwiex meħtieġ li tiġi ppruvata l-verità tal-fatti, jeħtieġ li jintwera illi l-kummenti ġew xprunati minn fatti li huma sostanzjalment veri.

16. Fir-rigward tad-difiża ta' *fair comment*, fis-sentenza **London Artists Ltd. v. Emile Littler** (England and Wales Court of Appeal – Civil Division – 10.12.1968) il-mibki Lord Denning qal hekk:

"The second point is whether the allegation of a "plot" was a fact which the defendant had to prove to be true, or was it only comment? In order to be fair, the commentator must get his basic facts right. The basic facts are those which go to the pith and substance of the matter: see Cunningham-Howie v. Dimpleby [1951] 1 K.B. 360, 364. They are the facts on which the comments are based or from which the inferences are drawn - as distinct from the comments or inferences themselves. The commentator need not set out in his original article all the basic facts: see Kemsley v. Foot [1952] A.C. 345; but he must get them right and be ready to prove them to be true. He must indeed afterwards in legal proceedings, when asked, give particulars of the basic facts: see Burton, v. Board [1929] 1 K.B. 301; but he need not give particulars of the comments or the inferences to be drawn from those facts. If in his original article he sets out basic facts which are themselves defamatory of the plaintiff, then he must prove them to be true: and this is the case just as much after section 6 of the Defamation Act, 1952, as it was before. It was so held by the New Zealand Court of Appeal in Truth (N.Z.) Ltd. v. Avery [1959] N.Z.L.R. 274, which was accepted by this court in Broadway Approvals Ltd. v. Odhams Press Ltd. [1965] 1 W.L.R. 805. It is indeed the whole difference between a plea of fair comment and a plea of justification. In fair comment he need only prove the basic facts to be"

17. Dwar din id-difiza Gately jgħid kif ġej:

*"To succeed in a defence (of fair comment) the defendant must show that the words are comment, and not a statement of fact. However, an inference of fact from other facts referred to may amount to a comment. He must also show that there is a basis of fact for the comment, contained or referred to in the matter complained of, at least to the extent of indicating that what is being stated is comment. Finally, he must show that the comment is on a matter of public interest, one which has expressly or implicitly put before the public for judgment or is otherwise a matter with which the public has a legitimate concern. If the claimant can show that the comment was actuated by malice (which for this purpose means that the defendant was not expressing his genuine opinion) he will defeat the plea. It is not enough, however, to show that the comment was prejudiced or exaggerated or "unfair" in the ordinary sense of that word."*²

² Gately on Libel and Slander Sweet and Maxwell (London) 11th ed., pagna 336

18. Fis-suċċint, l-elementi tad-difiża tal-*fair comment* skond Gatley kif sussegwentement elaborati mill-Qrati tagħna³ huma għalhekk ħamsa:

1. Il-kumment irid ikun gie msejjes fuq fatti li jkunu ssemew fil-pubblikazzjoni li minnha jitressaq l-ilment;
2. Il-fatti imsemmija jridu ikunu sostanzjalment veri;
3. Jekk il-kumment ikun dwar imputazzjoni ta' motivi korrotti jew dizonesti irid jintwera li dan il-kumment kien ġustifikabbli jew mistħoqq;
4. Il-kumment irid ikun tali li jikkwalifika bħala kritika u mhux żebliħ, tgħajir jew insolenza; u
5. Il-kumment irid jagħti l-fehma onesta tal-kummentatur u l-pubblikazzjoni ta' dik il-fehma ma tkunx saret b'hażen jew bil-ħsieb preċiż li jwegġa' lil dak li jkun.

Provi

19. L-unika dikjarazzjoni li għamel l-intimat fil-konfront tar-rikorrent hija dik li Louis Attard huwa viċin ħafna tar-rikorrent u gie magħżul bħala *Liaison Officer* bejn il-Ministeru l-Enemalta minn mindu r-rikorrent sar Ministru f'Marzu 2013.

20. L-intimat però jagħmel mistoqsijiet oħra:

1. Il-Ministru kien jaf bid-deċiżjoni possibbilment korrotta illi Louis Attard jingħata preferenza sabiex jitressaq il-Qorti fuq akkużi inqas gravi?
2. Il-Ministru u Ministri oħra jstgħu jwieġbu jekk kienx hemm pressjoni sabiex Louis Attard jitressaq il-Qorti b'akkużi inqas gravi, u jekk iva, min kien li eżercita din il-pressjoni?

21. Mix-xhieda mogħtija fil-kors ta' dawn il-proċeduri *inter alia* ħarġu l-provi segwenti dwar l-allegat qrubija bejn ir-rikorrent u Louis Attard:

1. 09.05.2014 - **Roberto Cristiano**, Executive Director (Human Resources) fi hdan l-Enemalta xehed u pprezenta dokumenti in sostenn tax-xhieda tiegħu, kif gej: *"Jiena nikkonferma li Louis Attard huwa impjegat ta' l-Enemalta u ilu impjegat magħha mis-16 ta' Mejju tat-2005 ... Fl-14 ta' Lulju 2010 eventwalment wara harga għall-applikazzjoni għal Head of Accounts kien gie appuntat Head of Account ta' l-Enemalta. U meta kien attwalment ingħata l-*

³ Ara perezempju Dr Louis Galea vs Etienne St John u Felix Agius (Rif Nru 946/1997 JRM deciza fit 30 ta' April 2015)

post ta' Head of Accounts hu kellu kuntratt definit ta' tliet snin fil-post ta' Head of Accounts li kien allura jiskadi fl-14 ta' Lulju 2013. Izda fl-14 ta' Jannar 2013 hu nhargitlu ittra fejn gie dikjarat illi hu minn dak inhar kien ikkonsidrat bhala li kellu kuntratt indefinit. Jirrizulta illi xahar wara illi inghata l-post ta' Head of Account hu gie rilokat minn dak id-Dipartiment ghal gewwa l-commercial division fi hdan l-Enemalta... Illum il-gurnata minhabba f' kwistjonijiet f' investigazzjoni s-sur Attard jinsab sospiz, izda qabel ma kien sospiz hu zamm in-nomentatura ta' Head of Accounts izda peress illi l-commercial division eventwalment inghalqet huwa baqa' bhala Head of Accounts fi hdan il-contracts unit ta' l-Enemalta... nerga' nikkonferma illi promotions ma inghatax, allowance ma inghatax, u ma nhatarx bhala Liaison mal-Ministeru. Nghid ukoll illi dwar il-kwistjoni ta' bozoz dina hemm sistema li tigi adoperata mal-Kunsilli Lokali fejn ir-rapport isir l-Kunsill Lokali u l-Kunsill Lokali eventwalment jirrapporta lill-Enemalta sabiex jitwahhlu l-bozoz jew jigu rimpjazzati l-bozoz."

2. 09.05.2014 - **Renee Mercieca**, Advisor mal-Ministru Konrad Mizzi fir-rigward ta' Human Resources xehed hekk: *"Jiena qabel lil Ministru Mizzi kont nafu fir-Raba' Distrett ghax kont nahdem fil-Kampanja tieghu u kont nghinu fl-elezzjoni wkoll. Louis Attard jiena qatt ma iltqajt mieghu. Ir-rikorrent – il-Ministru Mizzi kien attwalment gie elett fuq id-Distrett tar-Raba' Distrett biss. ... Louis Attard qatt ma kien fil-Ministeru, qatt ma rajnieh fil-Ministeru, qatt ma semmejniah fil-Ministeru, u qatt ma kellu l-ebda konnessjoni mal-Ministeru tar-rikorrent il-Ministru Konrad Mizzi...Louis Attard qatt ma ghen fl-ebda mod fil-kampanja elettorali. Mil-kariga illi ghandi u mill-informazzjoni li ghandi jien qatt ma kont infurmat illi Louis Attard kien 'liaison' mal-Ministeru ...Jiena nista' nikkonferma illi in vista ta' l-involvement tieghi fl-elezzjoni tar-rikkorent kont nafhom kollha l-canvassers li kellu r-rikorrent, u nista' nikkonferma illi Louis Attard ma kienx wiehed mill-canvassers tar-rikorrent...Qed nigi miltub jekk huwiex minnu illi attwalment Louis Attard kien il-liaison bay ic-Chairman's office u d-Distrett u l-Ministeru u kif ukoll mal-kumitati tal-Parti fi hdan id-Distrett – ir-Raba' Distrett dawr l-ilmenti illi kienu jidhlu kemm fil-Ministeru u kif ukoll fl-Enemalta : u nghid illi dana huwa skorrett u ma huwiex minnu."*
3. 08.06.2015 – L-istess xhud **Renee Mercieca** jghid ukoll illi: *L-isem ta' Louis Attard u dwar jekk nafux nghid illi jiena dan l-isem tieghu sirt nafu fuq il-mezzi tax-Xandir meta issemma' fuq il-mezzi tax-Xandir, izda qabel jiena dan Louis Attard la itlqajt mieghu u lanqas naf min hu. Fil-kampanja elettorali ta'*

Dr Konrad Mizzi jiena kont wiehed mill-helpers principali ta' Dr Konrad Mizzi, u allura jiena kont involut l-hin fil-kampanja elettorali tieghu. Fil-kampanja elettorali ta' Dr Konrad Mizzi Louis Attard ma kienx involut u lanqas kien b' xi mod jew iehor vicin jew qatt ikkomunika mal-Ministru Mizzi. Louis Attard ma kellu ebda rabta mal-Ministeru bl-ebda mod. Louis Attard jiena qatt ma kont nafu gewwa l-Ministeru ta' Dr Konrad Mizzi. U jien nghid illi Louis Attard qatt ma dahal fil-Ministeru ta' Dr Konrad Mizzi. U allura huwa skorrett li wiehed jghid li Louis Attard kien vicin hafna ta' Dr Konrad Mizzi...Louis Attard ma nafx illi qatt kellu xi rabta ma' xi entita` illi taqa' taht il-Ministeru ta' Dr Konrad Mizzi. Mill-Media lokali sirt naf illi Louis Attard huwa impjegat ta' l-Enemalta. Li nista' nghid huwa li Louis Attard ma kien ikoordina ebda xoghol ghal Ministru u ma kellu l-ebda direttiva biex jikkoordina xoghol ghall-Ministeru"

"... Gie allegat illi dan Louis Attard huwa persuna vicina hafna ta' Dr Konrad Mizzi imma nghid illi dan ma huwa minnu assolutament xejn, huwa skorrett. Louis Attard ma ghandu l-ebda funzjoni fil- Ministeru ta' Dr Konrad Mizzi. Jiena lil dan Louis Attard di vista ma nafux; qatt ma rajtu l-Ministeru u qatt ma iltqajt mieghu, u qatt ma rajtu ma' Dr Konrad Mizzi."

4. 23.06.2014 - Ir-rikorrent **Konrad Mizzi** xehed hekk permezz ta' affidavit:
"Jien ħrigt u gejt elett mir-raba' dlstrett, li jikkompredi r-Rahal Gdid, Tarxien, Santa Lucia, Gudja, Hal Ghaxaq, parti mill-Fgura u parti mill-Marsa. Jekk Louis Attard ghandu xi konnessjoni ma' dawn l-irhula jien ma nafx biha. Minn verifiki li ghamilt irrizultali li huwa residenti il-Mosta. Irrid nghid ukoll li dan Louis Attard ma kien bl-ebda mod involut lil-kampanja biex jien nigi elett u fil-fatt lanqas qatt ma kien prezenti fl-ufficju elettorali tieghi fi Triq il-Qalb ta' Gesu, ir-Rahal Gdid. Lanqas qatt ma kien prezenti mieghi waqt il-kampanja u anzi nzid ukoll li lanqas kien jassisti lil xi hadd fit-tim elettorali tieghi u ma nafx li qatt attenda ghal xi attivita tal-massa bhala parti mill-kampanja elettorali tieghi... Irrid nghid li jien qatt ma tajt struzzjonijiet biex ikun hemm liaison officer fuq kwistjonijiet bhal dawn, li jaqghu fil-kompetenza tal-Enemalta innifisha. Ninsab infurmat illi l-Enemalta, mbaghad ghandha ufficjal identifikat biex iservi ta' punt ta' referenza ghall-Kunsilli Lokali meta jkollhom bzonn ta' xi asslstenza mill-Korporazzjoni. Niddikjara u nenfasizza li Louis Attard ma kienx il-liaison Officer nominat, liema pozizzjoni mtliet minn persuna ohra...Sa fejn naf jien, Louis Attard qatt ma kien fl-ufficini tal-Ministeru gewwa l-Berga ta' Kastilja u jien ma kelli ebda kuntatt mieghu ... minn verifiki li ghamilt hareg li Attard ma ha ebda promozzjoni kemm ili

nokkupa l-kariga ta' Ministru, izda ghall-kuntrarju, l-ahhar promozzjoni li ha kienet taht il-gvern precedenti"

5. 26.10.2015 – L-istess **Konrad Mizzi** xehed hekk viva-voce:

"Dr. Peter Fenech: Inti qed tghid illi qabel l-elezzjoni ma kont tafu b' xejn lil Louis Attard?"

Xhud : Jekk tghidli min hu u turini r-ritratt tieghu minhiex kapaci nidentifikah. Niltaqa' ma hafna nies jigifieri mhux ser nghidlek li qatt ma rajtu imkien, pero` bhala persuna ma niftakarx li ghandi assocjazzjoni li huwa qrib tieghi ...jew li huwa liaison officer tal-Ministeru tieghi, zgur li le ...

Dr. Peter Fenech: U jekk nghidlek u nistaqsik jekk kienx wiehed minn dawn il-groups li kienu jduru mieghek fil-house visits x' tghidli?

Xhud : Zgur li le hundred percent.

Dr. Peter Fenech : Xi hadd li kien jippartecipa fl-attivitajiet politici tieghek?

Xhud : Zgur ma kienx organizer fl-activities tieghi hundred percent.

Dr. Peter Fenech : Ejja mmorru ghal wara l-elezzjoni. Avvicinaw wara l-elezzjoni?

Xhud : Ma niftakarx li avvicinani...

Dr. Peter Fenech : Ara, qatt wassallek xi dokumenti wara l-elezzjoni Louis Attard?

Xhud : Ma niftakarx li qatt wassalli xi dokumenti; qed nghidlek lanqas ngharfuk jekk narah; u fuq il-mistoqsija ta' qabel li staqsejtni inti – le qatt ma kien liaison officer tieghi; qatt ma kien responsabbli mill-bozozz min-naha tal-Ministeru at least; dawk huma responsabbli ta' l-Enemalta. L-unika liaison officer li hemm gewwa l-Enemalta huwa ghal dak li ghandu x' jaqsam mal-Kunsill Lokali u dan il-persuna ma huwiex Louis Attard...

Xhud : Jiena staqsejt lil nies tal-customer care iva, ghedtilhom "dan il-persuna min hu?" first of all, ghax lanqas kont naf min hu; bdejt minn hemm hekk.

Number 2, ghedtilhom x' gara? Kien sospiz. Ikkonfermajt. X' kien jaghmel bhal role, iva staqsejthom; u kkonfermajt li huwa kien impjegat ta' l-Enemalta u mhux tal-Ministeru. Ma kienx liaison officer tal-Ministeru kif intqal ...

Dr. Peter Fenech : Iva, imma l-mistoqsija tieghi kienet ftit differenti. Inti ivverifikajt li hadd minn dawn il-persuni, inti semmejtli il-customer care, jiena wessajthielek ftit iktar ghal position of trust? ...

Xhud : Iva ivverifikajt .

Dr. Peter Fenech : Hadd minnhom ma kien ta l-ebda responsabbilta` lil Louis Attard?

Xhud : Le...

Dr. Peter Fenech: Ha nohroglok issa minn l-ambjent politiku ghal dawk li huma Kazini jigifieri. Jien qed nistaqsik jekk Louis Attard barra minn xi kazin politiku qatt iltaqa' mieghek. Qattx kien go laqgha fejn inti kont prezenti.

Xhud : Ara, ma niftakarx li qatt iltqajt ma' Louis Attard. Jekk kien f' kamra fejn kont hemm jiena u ghedtlu 'hello' ma nistax nghidlek iva jew le. Pero` qatt ma kelli discussions fuq responsabbiltajiet mieghu hundred percent. Qatt ma tatju instructions biex jaghmel – biex jaqdin fuq certu affarijiet hundred percent, jew in-nies tieghi. Jigifieri hemm hekk nista' nghidlek zgur li ma kienx parti mit-team tieghi, ma kienx parti mill-campaign tieghi, ma kienx parti min-nies li organizzawli l-campaign; u kelli numru ta' nies u ghandi l-lista taghom. Jigifieri nassigurak li m' hemmx – ma kien hemm l-ebda rabta ma' Mr Attard u jiena.”

6. 16.11.2015 – L-istess **Konrad Mizzi** xehed viva-voce inter alia kif ġej:

“Xhud: Hawnhekk again ghandna akkuza li jiena lil dan il-persuna appuntajtu jiena, li ma hu vera xejn. Huwa qrib tieghi, li m' hu vera xejn. Kien il-widna tieghi gewwa l-Enemalta, li mhu vera xejn. Mhux talli hekk talli qed jinsinwa hawn hekk li kwazi kwazi qed nghattu l-korruzzjoni, li nehdu b' idejh, intaptulu fuq dahru u nghidulu prosit! This is completely wrong, bil-kontra. Dan il-persuna mhux talli li ma ghandix x' naqsam mieghu jien xejn, ma appuntajtux jien. Il-promotions li ha hadhom taht gvern Nazzjonalista. Sar haddiem tal-post gewwa l-Enemalta taht il-gvern precedenti. Taht dan il-

gvern meta nqabad hadu l-azzjoni kontrih, u proceduri kontrih... Tajjeb li nghid Dr Mifsud Bonnici, irrespectively ukoll minn l-isem tal-persuna, dak li inqal huwa libelluz. Jien ma ghandi l-ebda liaison officer li inqabad li prattikament huwa l-liaison officer tieghi; li inqabad jisraq, li huwa il-widna tieghi l-Enemalta. U this is slanderous irrespectively min hu l-persuna...

Dr Aaron Mifsud Bonnici : Issa fuq l-ahhar sentenza f' dan il-paragarfu li ccitajt inti tghid; fejn qed jinghad "li ghandu jiddefendi ruhu l-gvern u qed jinghad hekk : illi naqbdul lil min hu korrott, naqbdul lil min hu komplici fil-korruzzjoni u flok niehdu passi kontrih nehdulu b' idejh, nghidulu kwazi 'prosit', intuh kwazi parir legali u inhalluh jitlaq free." Ghal rigward Louis Attard jew xi persuni ohra li kienu involuti f' dan is-serq li qed taghmel referenza ghalih, inti ghamilt xi haga minn dan kollu li qed jinghad hawn? Jigifieri li taghtih parir legali, tehodlu b' idejh, thallih jitlaq free, ma tiehux passi kontrih ...

Xhud: Zgur li le; pjuttos bil-kontra. Ahna hadna azzjoni immedjata fuq kull min prattikament baghbas fil-meters. Kull minn kien hemm allegazzjonijiet tal-korruzzjoni fuq hadna azzjoni immedjata. Anke meta kien hemm allegazzjonijiet fuq affarijiet ohrajn. Jiena I'm well known li hadt azzjoni mall-ewwel. Jigifieri for sure - le. Zgur li dejjem hadt azzjoni, u nemmen li dan it-tip ta' kiem huwa libelluz hafna, ghax qed jghid li biex nghid hekk li ghednielu 'prosit'; I mean this is clearly wrong...

Dr Aaron Mifsud Bonnici: Bhala fatt din il-persuna li huma qed jirreferu ghalih bhala "l-liaison officer" tressaq il-qorti?

Xhud : Yes, my understanding huwa li iva tressaq il-qorti."

7. 14.07.2014 – **Fredrick Azzopardi**, dak iż-żmien Kap Esekuttiv tal-Enemalta xehed *inter alia* kif ġej: "jiena Kap Esekuttiv ta' l-Enemalta li hija kariga li ili inkopri mill-ewwel (1) ta' Jannar ta' din is-sena 2014 ... Dwar il-persuna Louis Attard li dwaru qed jinghad illi kien il-liaison Officer involut fl-Enemalta : nghid illi illum il-gurnata dan Louis Attard huwa sospiz. Meta jiena dhalt fl-inkarigu Louis Attard kellu l-kariga ta' Head of Accounts. Ninsab infurmat ukoll illi din il-kariga kienet inghatat lilu jekk ma nizballjax minn Jannar 2013. F' Jannar 2013 li naf bic-cert huwa li Louis Attard inqaleb b' kuntratt indefinittiv. Li gara huwa li f' Jannar 2013 kien hemm diversi persuni illi kellhom il-kuntratt taghhom kien ghadu ma inghalaqx, fosthom Louis Attard,

u l-kuntratt taghhom gie imgedded b' rizultat illi spiccaw illi kellhom il-post taghhom indefinit fi hdan l-Enemalta...Mitlub nghid jekk jiena naf jekk Louis Attard kienx qatt lisason officer bejn il-Ministru u l-Enemalta : nghid illi jiena ma nafux dan. Jekk kellix indhil min-naha tal-Ministru Konrad Mizzi jew le fuq l-investigazzjonijiet jiena nghid anzi bil-maqlub, kelli mano libera sabiex naghmel dak kollu li kien necessarju sabiex issir l-investigazzjoni kollha, u ghadha sallum."

8. 18.01.2016 – L-istess xhud **Fredrick Azzopardi** xehed hekk:

"Xhud : Jien bazikament kif ghedt fil-bidu, jien dhalt fl-Enemalta Jannar 2014. Louis Attard spicca jew gie sospiz minn l-Enemalta approximately lejn l-10 – 11 –12 ta' Frar, f' dak l-ilma. Jigifieri Louis Attard ftit li xejn iltqajt mieghu, imma Louis Attard kien il-grad tieghu bhala ...accounts, u iva, gie li nircievi xi emails ta' xi persuna li forsi jew trid li ndahhlu s-servizz, jew ilha tikomplejnja ma' l-Enemalta, u mhux l-ewwel darba nahseb li f' dawk il-hames gimghat forsi ghaddjetlu minn kaz – tnejn, l-iktar forsi tlieta peress il hu kien anke midhla ta' l-Enemalta, wiehed mill-processi...jekk ghaddejtlu xi zewg kazijiet – tliet kazijiet li qed nghid biex niprova bhal ma ngħaddi lil hafna nies internament, - isma' ghandna dan il-kaz, hemm dan il-konsumatur qed jikkomplejnja ara x' irid forsi naqduh. Jigifieri ma kellu l-ebda, almenu min-naha tieghi, b' xi mod trattat u ma kellu l-ebda indikazzjoni li kien involut jew kellu xi link jew li qed jaqdi lil xi hadd partikolari..."

Dr Aaron Mifsud Bonnici : Issa bil-kontra, min-naha tal-Ministeru in segwitu ghal din l-investigazzjoni kellek xi inputs specifiku ghal rigward Louis Attard fis-sens illi ghandek titrattah b' mod differenti?

Xhud : Assolutament, jiena l-instructions li dejjem ..

Dr Aaron Mifsud Bonnici : Assolutament le.

Xhud : Le. L-instructions li dejjem kelli, l-instruction li dejjem kelli mill-Ministru ovvjament biex ma nharisx lejn ucuh. Mhix kwistjoni ta' Louis Attard. Il-Ministru dejjem jghidli b' mod generali - isma' ma nharsux lejn ucuh fejn jidhol – f' kollox, partikolarment fejn jidhol serq ovvjament."

9. 03.02.2015 – **Louis Attard** xehed hekk:

“Dr Peter Fenech : Sur Attard il-Ministru Konrad Mizzi tafu?

Xhud : Nafu minn wiccu meta kien jahdem l-Enemalta.

Il-Qorti : Jigifieri qabel ma’ kien Ministru.

Xhud : Ehe da zghur qabel ma’ kien Ministru kien jahdem l-Enemalta.

Il-Qorti : U qabel ma kien fil-politika?

Xhud : Ezattament. Qatt ma kellimtu jigifieri, imma ..

Dr Peter Fenech : Meta kien il-Ministru Mizzi ddikjara li kien ser jikkontesta l-elezzjoni ghal parlament Malti, jigifieri qed nitkellmu qabel l-elezzjoni f’ dan l-istadju, inti kellek xi opportunitajiet illi tkun prezenti f’ xi affarijiet organizzati minnu jew minn nies minn ta’ madwaru?

Xhud : Qatt.

Dr Peter Fenech : Wara l-elezzjoni, hawnhekk haw allegazzjoni illi inti kont persuna li kont qed tiehu hsieb xi liaising mal-Ministeru, x’ ghandek xi tghid fuq dan?

Xhud : Le. Kien hemm persuni ohra jigifieri u mhux jien...

Dr Peter Fenech : ... Hawnhekk haw l-allegazzjoni illi kont qed taghmel xi liaising dwar twahhil ta’ bozozz; xi tghidli dwar dan?

Xhud : Qatt.

Dr Peter Fenech : Inti kellek xi relazzjoni ..?

Xhud :Mal-Ministru ma ghandux x’ jaqsam.

Dr Peter Fenech : Le mhux mal-Ministru ..

Xhud : Gieli talabni xi hadd imma mhux il-Ministru jigifieri.

Dr Peter Fenech : Tajjeb, mela ghidli. Jiena mhux fuq il-Ministru qed nistaqsik f' dan l-istadju, qed nistaqsik fuqek. Gie li talbek xi hadd? ...

Xhud: Daqqa is-CEO. Dan anke qabel kienu jsiru jigifieri.

Dr Peter Fenech : Ma jimpurtax. Mhux dik il-mistoqsija

Xhud :..... fl-amministrazzjoni l-ohra

Il-Qorti : U x' kienu jistaqsuk biex taghmel?

Xhud : Per ezempju applikazzjoni biex ihaffuha ghal new services hekk, u affarijiet hekk. Issa dan qed isemmi bozza. Gieli bozza ...

Il-Qorti : U ghaliex kienu jkellmu lilek? Kienu jkunu tahtek dawn l-applications?

Xhud : Le le mhux tahti. Biex nghinhom ..

Il-Qorti : Biex tifhem il-Qorti; kif kont tghinhom? X' kont taghmel?

Xhud : Incempel.

Il-Qorti : Kont iccempel lil min qed jiehu hsieb l-applications ..

Xhud : Biex inkunu nistghu inhaffuha. Dik.

Dr Peter Fenech : Ghalfejn is-CEO kien iccempel lilek jekk joghgbok?

Xhud : Jien "gieli" qed nghid mhux qed nghid dejjem ..

Dr Peter Fenech : Gieli. Jien ma ghedtlekx li dejjem jiena.

Xhud : Ghax jien ma stajtx. Kif ghedtlek bix-xoghol li kelli ma stajtx inzid izjed ma' li kelli.

Il-Qorti : Sur Attard qed tipprova tifhem il-Qorti. Ghaliex kienu jaghmlu telefonati lilek u mhux per ezempju lil xi hadd iehor?

Dr Peter Fenech : Fid-Dipartiment responsabbli per eżempju ...

Xhud : Issa ma nafx għaliex kienu icemplu lili...

Dr Peter Fenech : Allura tispjega lill-Qorti min kien ifittxek? Apparti s-CEO. apparti s-CEO, issa dak ga semmejtulna; min aktar kien ifittxek għal dawn l-affarijiet li jkollhom bzonn nghidu ahna mhux ta' kuljum imma li jkollhom bzonn barra minn normal min kien ifittxek?

Xhud : Gieli anke c-Chairman...

Il-Qorti : Jigifieri minn Ministeri ohra kienu jcemplulek?

Xhud : Le lanqas minn Ministeri.

Il-Qorti : Le. Dr Peter Fenech : U mill-Ministeru ta' ... stess

Xhud : Le le qatt mill-Ministeru qatt...

Dr Peter Fenech : ... In-nies kienu jigu għandek għal xi raguni?

Xhud : Ghax il-karattru tiegħi li nghid. Jigifieri kont naghmilha anke fl-amministrazzjoni l-ohra din jien; ma nafx 'il ghala..

.Dr Peter Fenech : Qed nitkellem Enemalta taqsam distretti. Il-mistoqsija tiegħi kienet l-ghajjnuna li kienet tintalab kienet koncentrata f' xi area partikolari? Ara jekk tiftakarx

Xhud : Le ma kinetx ...

Dr Peter Fenech : Ma tafx. Hawnhekk hawn ukoll ... persuna qrib il-Ministru. Inti tichdu dan?

Xhud : Da zgur li nichdu lanqas qatt ma kellimtu jekk hekk lill-Ministru jien."

22. Mill-assjem ta' dawn il-provi ħareġ ċar illi ma' teżisti l-ebda relazzjoni, kemm fuq bażi ta' politika u anke fuq livell ta' xogħol, bejn Louis Attard u r-rikorrent Konrad Mizzi. Diversi xhieda fosthom Roberto Cristiano (Executive Director Human Resources – Enemalta), Renee Mercieca (Advisor mal-Ministru Konrad Mizzi fir-rigward ta'

Human Resources) u Fredrick Azzopardi (dak iż-żmien Kap Eżekuttiv tal-Enemalta) apparti r-rikorrent innifsu u Louis Attard ikkonfermaw dan il-punt b'mod li ma' jhalli l-ebda dubbju għall-Qorti.

23. Inoltre d-dokumenti kuntrattwali esebiti minn Roberto Cristiano juru illi ċ-ċaqliq fil-karriera ta' Louis Attard bħala ħaddiem tal-Enemalta kollha seħħew fil-perjodu qabel ma' kien hemm il-bidla fl-amministrazzjoni f'Marzu 2013. Qatt ma' nħatar bħala *Liaison Officer* u fuq kollox m'huwiex il-każ illi huwa nħatar jew b'xi mod ġie magħżul mir-rikorrenti.
24. Huwa vera illi Louis Attard kien ħaddiem li jgawdi ċertu fiduċja fl-ogħla strati tat-tmexxija tal-Enemalta, tant illi f'numru ta' drabi huwa kien jitqabbd (kemm mic-*Chief Executive* u kemm mic-*Chairman* innifsu) biex jiffacilita u jħaffef ċertu applikazzjonijiet (a propożitu, il-Qorti m'hijiex ser tidhol fuq il-legalita' o meno jew l-etika ta' dan ix-xogħol li kien jiġi delegat lilu, għaliex mhuwiex kompitu neċessarju għall-iskop ta' din il-kawża). Però dan bl-ebda mod ma' jfisser illi kien hemm xi relazzjoni bejn Attard u r-rikorrent.
25. Il-Qorti tifhem illi l-kuntest li fih saret ix-xandira kien "*a matter of public interest*" ta' natura politika u l-kritika kienet tirrigwarda avvenimenti li kienu ta' importanza nazzjonali. L-importanza tal-avveniment kien rikonoxxut mill-istess rikorrent meta fil-ġurnata tat-12 ta' Frar 2014 kien għamel stqarrija parlamentari fuq l-avvenimenti li kienu qed iseħħu f' dak li jirrigwarda s-serq ta' elettriku.
26. Madanakollu dan waħdu mhux biżżejjed biex jiġġustifika d-difiża tal-fair comment fir-rigward ta' din id-dikjarazzjoni skorretta.
27. Fir-rigward tal-bqija tad-dikjarazzjonijiet ossia mistoqsijiet magħmula mill-intimat il-Qorti ma' tħossx illi dawn jikkwalifikaw bħala kummenti.
28. Dawn il-mistoqsijiet in *sintesi* jistgħu jingabru fi tnejn:
 1. **Il-Ministru kien jaf bid-deċiżjoni possibbilment korrotta illi Louis Attard jingħata preferenza sabiex jitressaq il-Qorti fuq akkużi inqas gravi?**
 2. **Il-Ministru u Ministri oħra jistgħu jwieġbu jekk kienx hemm pressjoni sabiex Louis Attard jitressaq il-Qorti b'akkużi inqas gravi, u jekk iva, min kien li eżercita din il-pressjoni?**

29. Dawn il-mistoqsijiet m'humie x rappreżentazzjoni ta' fatti li jfisser li ma' jagħmlux fatt dak li qed jistaqsu dwaru. Huwa vera illi fil-politika u anke fil-ġurnalizmu huwa pjuttost komuni illi jsiru mistoqsijiet li minnhom nfushom ikunu "loaded" jew "indikattivi" tat-twegibiet nfushom. Però sakemm il-mistoqsijiet ma' jkunux jinkludu fihom nfushom asserzjonijiet ta' fatt dawn m'għandhomx jitqiesu bħala malafamanti anke jekk ikunu imbarazzanti jew xejn pjaċevoli lil min jikkonċernaw. Ma' kienx ġustifikat ir-rikorrent illi jassumi illi l-intimat kien qed jagħmilha fatta illi hu influwenza lill-Pulizija sabiex tmexxi b'ċertu mod kontra Louis Attard.
30. Il-Qorti m'għandiex għalhekk għalfejn tidhol fuq jekk huwiex minnu illi Louis Attard tressaq il-Qorti fuq akkużi inqas gravi u dan għaliex anke jekk dan m'huwiex il-każ, il-mistoqsijiet xorta jibqgħu mistoqsijiet u ma' jsirux dikjarazzjoni ta' fatt.
31. Il-Qorti taqbel għalhekk illi dawn kienu mistoqsijiet legittimi li mhux biss mhumiex malafamanti iżda inoltre setgħu jsiru lil kull persuna li tokkupa kariga bħal din, iżjed u iżjed minn deputat elett mill-pubbliku, sabiex tkun aċċertata trasparenza dwar l-aġir tal-gvern u l-Ministri tiegħu.

Il-malafama lir-rikorrent

32. Mill-provi li tressqu quddiema l-Qorti diġà kkonstatat illi ma' kienetx korretta l-asserzjoni illi Louis Attard huwa viċin ħafna tar-rikorrent u ġie magħżul bħala *Liaison Officer* bejn il-Ministeru l-Enemalta minn mindu r-rikorrent sar Ministru f'Marzu 2013.
33. Issa l-Qorti trid tara però jekk nonostante illi din id-dikjarazzjoni kienet skorretta (u dwarha d-difiża ta' *fair comment* ma' tistax tregi) kienetx ukoll malafamanti fil-konfront tar-rikorrent.
34. Kif intqal mill-Onorabbli Qorti tal-Appell (Superjuri) fis-sentenza fl-ismijiet: **'Lawrence Pullicino v. Victor Camilleri et.'** (App. Civ. Nru. 992/1997/1 – 28.03.2014):

"... din il-Qorti tara li għandha tibda biex tafferma li mhux kull allegazzjoni ta' fatt, li jirrizulta li mhux veru, għandu jitqies li hu malafamanti. Il-malafama timmanifesta ruħha meta ssir ħsara għar-reputazzjoni ta' dak li jkun; jista' jkun li dak li jkun ippubblikat ma jkunx "fair", iżda dan ma jfissirx neċessarjament li dik il-pubblikazzjoni tkun ingurjuża għad-dinjita` ta' dik il-persuna ... L-enfasi hija fuq il-ħtieġa li l-allegazzjonijiet ikunu malafamanti, b'mod li jattakkaw ir-reputazzjoni tal-persuna milquta u l-fama tiegħu"

35. Ġie stabbilit ukoll fil-ġurisprudenza nostrana⁴ u anke dik Ingliża illi biex wiehed jiddetermina jekk kliem humiex malafamanti jew le wiehed għandu japplika t-test tal-bniedem ragjonevoli dotat b'intelligenza ordinarja. Fi kliem Lord Reid fil-kawza **Lewis v. Daily Telegraph**⁵:

“What the ordinary man would infer without special knowledge has generally been called the natural and ordinary meaning of words. But that expression is rather misleading in that it conceals the fact that there are two elements in it. Sometimes it is not necessary to go beyond the words themselves, as where the claimant has been called a thief and a murderer. But more often the sting is not so much in the words themselves as in what the ordinary man will infer from them, and that is also regarded as part of their natural and ordinary meaning.”

36. Il-Qorti tikkunsidra li dak li persuna ta' intelligenza ordinarja jifhem meta jara l-pubblikazzjoni, fost affarijiet oħra, m'huwiex illi r-rikorrent huwa korrott jew illi aġevola lil persuna qrib tiegħu iżda li possibbilment din il-persuna giet aġevolata mill-Pulizija jew minn xi hadd mill-Gvern minħabba l-posizzjoni għolja tiegħu u/jew minħabba li huwa viċin tar-rikorrenti. Il-Qorti ma' tqisx għalhekk li l-pubblikazzjoni fit-totalità tagħha hija malafamanti fil-konfront tar-rikorrent għalkemm bla dubbju qajjmet mistoqsijiet kbar fuq il-kondotta tiegħu u tal-Gvern li kien jiffirma parti minnu.

Deċiżjoni

37. **Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddisponi minn din il-kawza billi tiċhad it-talbiet tar-rikorrenti stante illi għalkemm jirriżulta illi xi dikjarazzjonijiet li għamel l-intimat waqt konferenza tal-aħbarijiet ġewwa d-Dar Ċentrali, il-Pietà, fis-6 ta' Novembru 2014, kienu skorretti, madanakollu l-ebda waħda minn dawn id-dikjarazzjonijiet ma' kienu malafamanti fil-konfront tiegħu u inoltre fil-bqija tal-istess konferenza tal-aħbarijiet l-intimat bħala deputat elett mill-pubbliku kellu kull dritt u dmir li jagħmel mistoqsijiet**

⁴ Ara per eżempju **L-Avukat Dottor Louis Galea v. Frans Ghirxi** (Rif Nru 947/1997/2 deciza fid-19 ta' April 2005)

⁵ [1964] A.C. 234, 258.

**leġittimi u kummenti dwar l-aġir tal-gvern u l-Ministri tiegħu. Bl-ispejjeż
kontra l-istess rikorrenti.**

V.G. Axiak
Maġistrat

M. Azzopardi
Dep. Registratur